

Күнэ – дыла: Муус устар 6 күнэ 2020с

Бэлэмнэнии группа

Курьуога: фольклор

Урук тийбэ: сана теманы барыы

Темата: Саха хомуна

Сыала:

- Оҕо хомус туһунан өйдөбүлү инэри;
- Хомус нөнүө оҕо уйулҕатын уһугуннары;

Дьарык тэрилэ: хомус

Дьарык хаамыта:

Бириэмэтэ-25 мүн

1. **Тэрээһин чаас** – 2 мүн.

Дьарык сыалын – соругун, теманы билиһиннэри

2. **Сана тиэмэбэ киири** – 15 мүн.

- Хомус араастара
- Хомус тутула

3. **Чингэти** – 5 мүн.

-Хомус тардарга дьарык.

-Айымныы таһаарга холонуу

4. **Түмүк оноруу** – 3 мүн.

Оҕо тугу ойдоон хаалбытын ыйыты

-Дьибэ үлэ биэри

-Утуе кунунэн оҕолоор!

-Утуе кунунэн!

Хомус тыаһынан дьарыгы саҕалааһын.

Оҕолоор, бүгүнгү биһиги дьарыкпыт тиэмэтэ туох туһунан буолуой?

Сөп...

Бүгүнгү бииги дьарыкпыт темата сахам хомуһа.

Оҕолоор, хомуһу бары билэбит дуо? Ким хомуска сатаан оонньууруй?

(хомуһу көрдөрүү). Дьэ – кэргэнниги эбэтэр чугас дьоннугутгар хомуска оонньуур киһи баар дуо? Хомус туһунан ким, тугу билэрий?

(хомуһу тутан туран) Хомус былыр былыргыттан кэлбит музыкальнай инструмента буолар. Бу киһи ытыһыгар тутта сылдьан оонньуур хомуһа. Хомуска кыбыттан, уолуттан тутулуга суох бары оонньуулар. Уолаттар өйдөөн! Үксүн биллэр хомусчуттар уолаттар!

Хомуспут киһини, дьэни уоту ыраастыыр аналлаах, айар-тутар оноһуулаах, сырдыкка-кэрэҕэ таһаарар. Музыка – норуот олоһун быстыспат сорҕото. Музыкальнай инструмента маннайгы көрүнгөрө айылҕа тыһын – ууһун үтүктүүттэн үөскээбиттэр дьэ этии олохтоох. Холобур, ааттыын да хомус (нууччалыы камыш) күөл хомуһун санатар оноһуулаах

Хас да үйэни унуордаан, күн бүгүнгү диэри Гинесс рекордугар киирбитэ хомуспут тыыннаах кэлбигэр бииги махтаных тустаахпыт. Кимиэхэ оҕолоор?

Маладьыастар!

Оҕолоор, эһиги хомус туохтан оноһууларын билэбит дуо? Билигин бииги хомус араастарын кытта билсиэхпит.

2. Саха хомуһун араастара :

1 ойуу. Мас хомус. Мас хомус тиит эбэтэр хатын мастан оноһуулар. Ортотугар тыллаах. Синньигэс уһугар ханас илии тарбаҕар ингиир сап биэтилетин баайыллар. Оттон кэтит эмиэ сыымах сап анар уһугун түмүллэр ,оттон иккис уһугар туорай мас баайыллар.

- 2 ойуу. Биир тыллаах тимир хомус.Хомус уһуна 10-11 см,кэтитэ 4,5 см,тылын төрдө 5 мм. Чыычаабын уһуна 20 мм.,оттон эминньэбин тас диаметра 3 мм. Итинник хомус классической кээмэйдээх,формалаах хомус диэн ааттанар.

TA-MUSICA.RU

Мань билэбин дуо?

- Аан дойду үрдүнэн биһиги дойдубутугар, Саха сиригэр, Дьокуускай куоракка эрэ хомус музейа баар. 1990 с. сэтинньи 30 күнүгэр Иван Егорович Алексеев –Хомус Уйбаан тэрийбитэ.Манна уопсайа 575 араас хомус баар. Оҕолоор, эһиги санаабытыгар элбэх дуу, аҕыйах дуу.

Билигин хомус чаастарын кытта билсиэхпит

3. Хомус сүүрүн чаастара

Хомус тутула

1. Хомус тиэрбэнэ.	5. Хомус тыла
2. Хомус сы ааба	6. ХомусТылын хоуората
3. Сы аах тас иэдэнэ.	7. Тыл чыычааба
4. Сы аах ис иэдэнэ	

Сөп, маладыастар, хомус сүрүн чаастарын кытта ыкса билистибит, аны
биһиги хомуспутунан дорѳоон таһаарарга холонон көрүөхпүт.

Хомус тардыыга дьарык эрчиллии

Бастаан хомуһу тутарга үөрэнэбит. Тииспитигэр кыбытабыт, тылбытынан
таарыйбаппыт.

Дорѳоон хайдах үөскүүрүй? Муннубутунан салгыны ылан баран, төттөрү
таһаарыбытыгар дорѳоон үөскүүр.

1. Аһаҕас дорѳооннору тардабыт. Ол эбэтэр, илиибитигэр хомуспутун хомус
тиэрбэһиттэн тутабыт уонна сыыйа тардабыт.

А) – О – О ОО – ОО – ОО ,

У – У – У УУ – УУ – УУ,

Ү – Ү – Ү УҮ - УҮ - УҮ,

И – И – И ИИ – ИИ – ИИ,

Э – Э – Э ЭЭ – ЭЭ – ЭЭ,

А – А – А АА – АА – АА,

Ы – Ы – Ы ЫЫ – ЫЫ – ЫЫ.

О

2. Сыыйа тардыы

Биэ- биэ- биэ

Биэ- биэ- биэ

Биэ- биэ- биэ даа

Биэ- биэ- биэ.

Бии – бии - бии

Бии – бии - бии

Бии – бии – бии, да

Бии – бии – бии.

Хаастатыы:

Ле-ле-ле

Ле-ле-ле

ле-ле-ле

Аны билигин бары бииргэ оуокай матыбын таһааран коруохпүт

Оһуокайдыыр оһуокай,
Эһиэкэйдиир эһиэкэй!
Оһуокайдыыр оонһууну
Оонһоомохтоон хаалһабын

Болһойон олон истии.

-хомус туһунан билэллэрин кэпсээһин.Билэр чугас дьонноругар хомуска оонһуур дьон туһунан кылгастык сырдататы.

Тимиртэн, мастан оһоһуларын билэбит.оһолор биир – биир бэйэлэрин санааларын, өссө ханнык хомустар баалларын сырдаталлар.

Көмө матырыйаалы туһанан,биир – биир кылгас, уһун аһаһас дорһооннору тыаһаты. Сыһа тардыһы үөрэтии, тыаһатан көрүү.Саамай биллэр матыбы таһаарарга холонуу.

Түмүк

Хомус үгүс омуктарга баар.Ол эрэри, саха курдук, хомуһу өрө туппут омук суох. Саха хомуһа тыаһа ырааһынан, тыһа уһунунан аан дойдуга аатырыан аатырар. Атын омуктар былыргы варганнай инструменнарын тыаһын сүтэрбиттэрэ ырааппыт.

Онтон сахаларга мас уонна биир тыллаах тимир хомустан ураты өссө икки тыллаах тимир хомус баара биллэр.

Бугун оһолоор, туох сананы биллигит?

Түмүктүүр бопһуруостар

1. Хомус ханнык араастарын биллигит?
2. Хомус музейын ким тэрийбитэй? Ол музейга хомус хас арааһа баарый?

Оһолор сорудахтарын толороллор, сөптөөх эппиэттэрин ыйаллар.Дьарыктан туох сананы билбиттэрин ырытыһы.Атын омуктар хомустарын ааттарын ырытыһы.

Дьииһэ үлэ биэри

Айымһы түнэтии. Дьииһитигэр тыаһатарга холонон көрөбүт.

һыт- тыа , һыт- тыа сырдык куммут

һыт- тыа , һыт- тыа куммут тыкпыт.

һыт- тыа ,һыт- тыа илгэ сайын

һыт- тыа , һыт- тыа сайын күлбүт.....

Бу бэриллибит матыбы чуолкайдык иһиллэр гына оонньуурга дьарыктаныы.
Дьиэлэригэр бэриллибит сорудабы тыаһатарга үөрэнии.